

113.
**Az RMP Politikai Bizottság útmutatója a katolikus
egyházzal kapcsolatosan¹⁰⁸**

Bukarest, 1959. január

A Román Munkáspárt Politikai Bűrója az alábbi kérdésekben a következő utasításokat adta:

1. A Sántha-per népszerűsítésének kérdése¹⁰⁹
2. Márton Áron intézkedései
3. A tömegre az egyház által alkalmazott morális nyomás
4. Felhasználni az egyház keretén belül a papok közötti szakadást
5. A csicsói keresztlevétel
6. Templomépítés
7. Rózsafüzér egylet
8. A papok letartóztatása
9. A papok gyűléseken való részvétele

Újból elővenni a pártszervezetekhez Márton Áron nép- és államellenes cselekedeteivel kapcsolatban intézett levelet,¹¹⁰ népszerűsíteni az abban levő idézeteket, amelyek az alkotmányt tükrözik arról, hogy a népi demokratikus rendszer milyen jogokat biztosít az egyházzal kapcsolatosan.

A Székelyföldön a katolikus egyházzal kapcsolatosan figyelembe kell venni a történelmileg kialakult körülményeket, mert ellenkező esetben tévedhetünk. Figyelembe kell venni azt is, hogy ez nem egy önálló nemzeti egyház, hanem külföldi irányítás alatt áll. Hiba volt, hogy nem használtuk [ki] az 1946-ban fennálló lehetőségeket, amikor nagy számú pap egyezett volna bele abba, hogy létrehozzuk a katolikus egyház Rómától való elszakadását.

Intézkedéseink nem támadhatják a vallást, illetve az egyházat. Csak azokat az egyéneket támadhatjuk, akik nem a vallásszabadságról szóló törvényeket, illetve ennek hangoztatásával, ezen jelszó alatt rendszerellenes tevékenységet igyekeznek kifejteni. Tudomásul kell vennünk azt a tényt is, hogy mi a szocializmust építjük és azokkal az emberekkel, azokkal a katolikusokkal kell felépítenünk, akik itt élnek. Nekünk a dolgozó paraszttal elsősorban társadalmi, gazdasági és politikai elintéznivalónk van és semmi esetre sem vallási problémánk. Ne avatkozzunk bele a paraszttal vallási érzelmeibe, mert akkor megbántjuk a paraszttal, és az könnyen

108 Eredeti magyar nyelvű irat. Az eredeti fogalmazási hibákat megőriztük, csupán stílári javításokat végeztünk.

109 Sántha Antal csikszentdomokosi káplánt 1958-ban tartóztatták le és ítélték el 12 év kényszermunkára. A Márton Áron püspök barátja ellen indított politikai jellegű megtorlást szexuális zaklatás mögé rejtették azzal a céllal, hogy a hagyományosan katolikus Csík járásban csökkentsék az egyház képviselőinek befolyását a nők és a fiatalok körében. A Sántha-ügyről lásd még Stefano Bottoni: 1958. december 25. *A Hét*, 2005. május 26.

110 A Magyar Autonóm Tartomány pártbizottságának Márton Áron katolikus püspök ellen 1957 májusában terjesztett körleveléből néhány részletet közöl Vincze Gábor: *Történelmi kényszerpályák, kisebbségi realpolitikák II. Dokumentumok a romániai magyar kisebbség történetének tanulmányozásához*. Csíkszereda, Pro-Print, 2003, 215–217. p.

eltávolodik a párt vonalától. A leleplezés minden esetben konkrét kell hogy legyen, megfelelő dokumentációs anyaggal alátámasztva.

Tudatában kell lenni annak, hogy nem lehet felszámolni a katekizálást, mert ez az előszobája a bérmálásnak. Ez egy vallási szokás. Ha mi felszámoljuk a katekizálást és a bérmálást, ez azt jelentené, hogy felszámoljuk a vallást. Ebben az esetben tisztán kell látnunk és ne is tételezzük fel, hogy folytathatunk olyan politikai akciót, amellyel felszámolnánk a vallást.

Leleplezni azokat a papokat, akik ellenséges magatartást tanúsítanak, de nem mint papot, hanem mint rendszerellenes, népellenes egyént. Megnézni, nem-e lenne jó, ha lelepleznénk néhány olyan papot, aki már el volt ítélve, hogy a reakció ne terjeszthesse azt, hogy azért ítélték el őket, mert magyarok és papok, hanem azért, [mert] nép- és rendszerellenesek. Ami a rózsafüzér egyletet illeti, amelyben elég nagy számmal vesznek részt nők is, az első feladat megerősíteni a nőbizottságokat és akkor úgy is fölszámolódnak ezek maguktól. Ami a templomépítésre összegyűjtött pénzt illeti: új építkezésre engedélyt nem adnak, ellenben lehet engedélyezni a templomjavítást belőle, és politikai munkát folytatni annak érdekében, hogy a fennmaradt összeget kulturális célokra használják fel.

A tartományi pártbizottság, a járási pártbizottságok és az alapszervezetek erőteljesebben használják fel a Márton Áron kérdésében küldött levél anyagát, és úgy tekintsenek rá, mint a párt és az állam álláspontja a vallási kérdésekkel kapcsolatosan. Az alapszervezeti tagok és az emberek tudatában többször is fel kell újítani ezt az anyagot, és a felhasználásánál minél nagyobb hozzáértésről tegyünk tanúbizonyságot. A minisztérium föl fogja hívni a kultuszmegbízottakat, sok kérdésben felkészítik őket, és felhatalmazzák őket, szóba álljanak a papokkal, és azok tudomására hozzák, hogy mit is jelentenek az alkotmány által előírt jogok. Fel kell hívni a papok figyelmét arra, hogy az alkotmány nem biztosít számukra szervezkedési jogot.

Fel kell készíteni a pártaktivistákat és a tömegszervezeti vezetőket, leszögezve még egyszer előttük a párt álláspontját az egyház és a vallás kérdésében. A vallást és az egyházi kérdéseket nem szabad említeni, legyen szó bármilyen politikai vagy kultúrtevékenységről. Ne tárgyaljuk, ne foglalkozzunk ezekkel a kérdésekkel. Tudomásul kell vennünk, hogy főleg a falusi párttagok egy része még vallásos, még ha nem is teljes egészében, de hisz a vallásban és a tömegekről meg nem is beszélve. Tehát ebben a kérdésben az aktivistáknak nagyon óvatosnak kell lenniük. Mi képezi a munkás-paraszt szövetséget Udvarhely, Csík és Gyergyó járásokban? Nem annyira a földreform, hanem a párt helyes nemzetiségi politikája, amely alkalmazására továbbra is nagy hangsúlyt kell fektetnünk. Nyugodtan ki lehet állni a tömeg elé, hogy a népi demokratikus rendszer, a proletárdiktatúra nem tűri el senkinek se, hogy nép- és államellenes cselekedeteket hajtson végre, hogy vétsen a kommunista erkölcs ellen. Az alkotmány minden jogot biztosít a vallásgyakorlásra, de nem tűri el az olyan egyéneknek, mint Sántha, hogy népellenes aljasságokat kövessenek el.

Megkülönböztetett foglalkozás szükséges a papsággal és az egyházzal szemben. Meg kell különböztetni a hozzánk közelebb álló papokat a rendszerellenesektől.

Ami az egyházat illeti, el van ismerve, és tudomásul kell venni, hogy létezik. Megkezdeni haladéktalanul a munkát a státus kérdésében állam (néptanács) és kultúrvonalon. Foglalkozzunk azokkal a papokkal, akik teljesen Márton Áron ellen vannak, és azokkal is, akik ingadoznak, hogy megnyerjük őket, és elő tudjunk készülni a következő lépésre.

Feltevődik az autonóm nemzeti egyház kialakításának kérdése. Elő kell készíteni a papság egy részét, hogy létrehozzuk a Rómától való elszakadást. Ez esetben ki kell használni a nemzeti büszkeséget. Ebben a kérdésben már most össze kell állítani a fenti két kategóriához tartozó papok névsorát. A politikai munkában nem kell támadni az egyházat, és úgy feltüntetni, mint egy reakciós, erkölcstelen intézményt. Maradjon meg az egyház annak, ami. A helyi lapokban meg fog jelenni egy újságcikk, amelynek aláírás nélkül is érzékeltetnie kell, hogy a pártbizottság és a tartományi néptanács álláspontját tükrözi. A Sántha-perből le kell vonni a következtetéseket. Ezzel be is fejezzük az akciót. A cikknek három fő pontot kell tartalmaznia:

Összesíteni a leleplezési akciókat, az elért eredményeket. A tömegek felháborodása Sántha cselekedeteivel szemben, a szerkesztőségbe érkezett levelek, amelyek a lakosság véleményét tükrözik. Rámutatni arra, hogy a Sántha tevékenysége kompromittálta a hívók vallásos érzületét és magát a templomot, az egyházat. Tehát ez a rész a leleplezési akció mérlegét képezi, alátámasztva azzal, hogy a tömegek hogyan válaszolnak az ilyen aljas cselekedetekre.

A második pont leszögezi az ebben a kérdésben kialakult álláspontot, felsorakoztatja azokat az egyéneket, akik egyetértettek Sánthával. Ezeket úgy kell beállítani, hogy a Sántha segítői, támogatói úgy legyenek bemutatva, mint akik ártani akarnak az egészséges erkölcsnek és meg akarják fékezni az ifjúsági nevelőmunkát. Esetleg be lehet szűrni néhány olyan pap nevét is, akiknek egészséges álláspontja volt ebben a kérdésben. Ebben a kérdésben le kell szögezni a lelkiismereti szabadság tiszteletben tartását. Leszögezni, hogy az érvényben levő törvények biztosítják ezt a jogot, de ugyanakkor megtiltják az ezen joggal való visszaélést.

A harmadik rész a vallási kérdéstről való határozott és következetes álláspontunkat kell, hogy tükrözze. Ebben a kérdésben a Márton Áronról szóló levél anyagára kell támaszkodnunk. Nem tűrünk el semmiféle provokációt, sértést és azt sem, hogy valaki ne tartsa tiszteletbe a törvényeket és a szabályokat. Nem tűrjük el az olyan személyek ellenséges cselekedeteit, mint Sántha, Márton Áron és a többi elítélt pap. A mi feladatunk az ifjúság kommunista nevelése és mindenkitől elvárjuk, hogy ezt tiszteletben tartsa. Nem tűrjük el senkinek, hogy ebben a munkában minket akadályozzon, hogy gyengítse ezt a munkát. A cikkben meg kell keresni a lehetőséget, hogy rámutassunk a népi demokratikus rendszer megvalósításaira a székelylakta területeken. Ebben a cikkben esetleg le lehet leplezni egy-két elítélt papot név szerint is, mint a nép ellenségét. Ezzel a cikkel a Sántha-akció befejeződik. A papok további letartóztatását nagyobb óvatossággal kell kezelni. Vigyázni, csak azokat kell letartóztatni közülük, akik ártanak, ha

azonnal nem tartóztatják le őket. Ebben a kérdésben annál is inkább vigyázni kell, mert elő akarjuk készíteni a státus létrehozását. Fel kell hívni a propagandisták figyelmét, hogy ne kövessék a pesti rádiót és propagandát, mert különösen az egyház és a vallás kérdésében a magyarországiak nem minden esetben alkalmaznak helyes taktikai irányvonalat, egyes kérdésekben az egyik végletből a másikba esnek.

A Politbüro felhívja a figyelmet, hogy a Magyar Autonóm Tartományban az utóbbi években elért eredményeket, amely a dolgozók párt iránti szeretetében és hűségében is megnyilvánult, ne kisebbsítsük vallási téren megnyilvánuló tájékozatlansággal. A pártszervek és -szervezetek ügyeljenek arra, hogy ne engedjenek semmiféle nyomásnak vagy provokációnak. Legyünk higgadtak, ne támadjuk a vallást és az egyházat, hanem foglalkozunk mélyebben a tömegek kulturális és politikai nevelésével. Tartsunk minél több népszerű tudományos előadást a falvakban, ez az egyetlen út, amivel kialakíthatjuk a dolgozók materialista világnézetét. Minél erősebb tüzet nyitunk az egyház ellen, annál erősebb ellenreakciót váltunk ki. A paraszt, amíg a vallási érzelmeit nem bántjuk, a párt mellett áll. Vigyázni kell azonban arra is, hogy a fent jelzett útmutatások alapján történő intézkedéseknek ne legyen visszavonulási jelleget adjunk. Ezért kell az újságokban határozottan leszögezni az álláspontunkat, hogy a párttagok és a tömegek lássák a párt határozott álláspontját az egyházzal szemben. Mindent el kell követni, hogy azok a papok, akik a párt mellett állnak, érezzék, hogy a rendszer mögöttük áll, vegyünk pártfogásba őket. Ha sikerül őket magunk mellé állítani, rövidesen megnő majd a számuk. A bizottság bízjon meg egy-két nevesebb embert, aki tárgyal velük. Nagy hangsúlyt kell fektetni a tartomány területén folyó rendszeres nevelőmunkára. Ebben kérdésben jobban be kell állítani a TKTT-t [Tudomány- és Kultúra Terjesztő Társaságot]. A materialista világnézet kialakításában a munkát az iskoláknál kell kezdeni. Nagy hangsúlyt kell fektetni a gyerekek, az ifjúság kommunista nevelésére.

Csak azon tanárok és tanítók ellen foglalunk állást, akik hozzájárultak ahhoz, hogy a gyerekek járjanak vallásoktatásra. Azért, ha valamelyikük templomba jár, nem lehet őket kitenni a tanügyből (külön nehézségek adódnának a kicserélésükkel a káderhiány miatt, másrészt pedig nem vagyunk meggyőződve arról, hogy akiket a helyükbe tennénk, nem-e járnának szintén templomba). A Politbüro nyomtatékosan felhívta a figyelmet az aktivisták egyházzal szembeni magatartására. A pártszervek tiltsák meg, hogy ezekkel foglalkozhassanak, mert komoly nehézségek adódhatnak (mint például a csicsói eset¹¹¹) egy-egy hozzá nem értő, kellő felkészültséggel nem rendelkező aktivista részéről.

ANDJM, fond 1134, dosar 223/1959, 176–180. f. Géppel írt magyar nyelvű dokumentum.

111 Az 1958-ban indított ateista kampány súlyos konfliktusokat okozott a Székelyföldön. Karácsony napján a Mádéfalva melletti Csicsón egy női bizottság kezdeményezésére keresztet állítottak a művelődési házban, amit azonban a helyi KISZ parancsára a tűzoltóság levett. A csicsói katolikus pap hívására a lakosság gyülekezni kezdett és a kereszt visszaállítását követelte. A hatóságok negatív hozzáállása verbális és több családon belül tettelegesséig menő konfliktust okozott. Az esetet a MAT tartományi pártkonferencia alkalmával vizsgálták meg, 1959. január 18-án. (ANDJM, fond 1134, dosar 218/1959, f. 77.).